

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Finanssiala ry (FA) pitää tärkeänä, että työmarkkinoilla kyettäisiin tulevaisuudessa tekemään nykyistä helpommin työmarkkinaratkaisuja, jotka mahdollistaisivat tehokkaamman palkkajoustopuolentojen toimialojen omista tarpeista lähtien. Lähtökohtaisesti FA pitää hyvänä, että kansainväliselle kilpailulle altis vientiala linjaa palkankorotuksille suunnan. Suomessa muutaman vuoden sovellettu vientivetoinen liittokohtainen työmarkkinamalli on toiminut kohtuullisen hyvin. Ongelmia on kuitenkin syntynyt, kun vientialan sopimukset ovat olleet erittäin yleiskorotuspainotteisia. Se on luonut muillekin toimialoille esimerkin, että yritys­kohtaisesti sovittavat palkkaerät ovat jääneet liian pieniksi.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Finanssiala ry kannattaa hallitusohjelmakirjausta ja sen täytäntöönpano on erityisen tärkeää kansantalouden kantokyvyn, työllisyyden ja talouskasvun kannalta. Pidämme tärkeänä, että julkinen sektori on mukana, koska se rahoitetaan kansalaisten ja yritysten maksamien verojen turvin.

Hallitusohjelmakirjauksen täytäntöönpano tukee myös neuvottelujärjestelmän toimivuutta kannustaen omaehtoiseen neuvotteluihin. Hallitusohjelmakirjauksen täytäntöönpano vastaa pitkälti Ruotsin tilannetta, jossa Suomen valtakunnansovittelijan toimistoa vastaava elin tukee normiin perustuen teollisuussopimuksen perusteella syntynyttä yleistä linjaa. Hallitusohjelmakirjaus ottaa kantaa vain sovittelijan tai sovittelulautakunnan toimintaan eikä muutos rajoita sopijaosapuolten keskinäisiä mahdollisuuksia sopia haluamansa sisältöistä työ- tai virkaehtosopimusta.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Vientivetoisen mallin on mahdollistettava suurempien palkankorotusten kohdentamisen halutuille ryhmille osana päänavauksessa määriteltyä kokonaiskustannusvaikutusta. Yksityisellä sektorilla tehdyissä sopimuksissa on sovittu yleiskorotuksen lisäksi jonkin verran myös ns. yritys- tai toimipaikkakohtaisista eristä. Näitä eriä on voitu käyttää palkkauksessa havaittujen epäkohtien poistamiseen, mutta liian vähäisessä määrin. Jatkossa vientivetoisessa mallissa suurin osa palkankorotuksista on oltava paikallisesti sovittavaa erää.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Rahoitus- ja vakuutusallalla on vahva ja pitkä perinne vuorovaikutteisesta sopimisen kulttuurista. Tämän takia Finanssiala ry kannatti työministeri Arto Satosen aloitetta, että työmarkkinamallista olisi neuvoteltu työmarkkinaosapuolten välisissä neuvotteluissa. Pidämme harmillisena, että neuvottelut kariutuivat 13.12.2023. Petteri Orpon hallituksen on tärkeä valmistella tarvittavat lakimuutokset työmarkkinamallista ja sovittelujärjestelmän uudistamisesta hyvän lainsäädäntövalmistelun periaatteiden mukaisesti ja ottaen huomioon myös lausuntokierroksella esille nousseita näkökulmia.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Suomessa TES-sopijoina ovat toimialaliitot, joten keskusjärjestöille annettavat uudet, sovittelujärjestelmään liittyvät tehtävät eivät ole tätä päivää. Työriitojen sovittelusta annettu laki on uudistettu vasta vähän aikaa sitten, joten emme pidä tarpeellisena tässä vaiheessa lain uudistamista.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Valtakunnansovittelijalla ja sivutoimisilla sovittelijoilla on tärkeä ja merkityksellinen rooli työriitojen ratkaisemisessa. Sovittelijat ovat vahvalla osaamisella ja yleisestä linjasta kiinni pitäen ovat auttaneet löytämään sovun. Työrauhan ylläpitäminen ei ole ollut kärjistyneessä työmarkkina- ja poliittisessa tilanteessa helppoa, mutta se ei ole johtunut sovitteluinstituutiosta.

Sovittelulautakunnalla voisi olla mahdollisuudet selkeällä toimeksiannolla toimia työmarkkinoiden vakautta edistävänä tahona. Valitettavasti vuonna 2022 kunta- ja hyvinvointialueille tehty palkkaohjelma ei ollut onnistunut esimerkki sovittelulautakunnan kyvystä edistää työmarkkinoiden vakautta.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Tietoa työmarkkinoista ja talouden kehityksestä on saatavilla runsaasti. Tarjolla on muun muassa Suomen Pankin, valtiovarainministeriön, eri tutkimuslaitosten ja pankkien ekonomistien laatimia

ennusteita talouden ja eri toimialojen kehityksestä, jotka on tehty ammattimaisesti ja huolellisesti. Näiden pohjalta voidaan luoda näkemys yhteiseksi tilannekuvaksi.

7. Muut mahdolliset kommentit.

-

Yli-Huttula Tuomo
Finanssiala ry